

Heerlen

raadsinformatiebrieft

Heerlen,
20 februari 2024

Documentnummer
85605

Onderwerp

Motie (268) en afdoen toezegging (3066): Onderwijs naar de binnenstad

Inleiding/aanleiding

We hebben u toegezegd om onze visie op onderwijs naar de binnenstad met u te delen. In deze RIB nemen wij u mee in de ontwikkelingen en informeren wij u over de samenhang tussen onze ambities, de transformatie van het centrum en de kansen die dit voor ons oplevert. We zien namelijk dat de beweging van onderwijs naar de binnenstad goed past binnen de ontwikkelingen die vanuit Rijk en regio op ons afkomen en aansluit bij de beweging die van onderop aan de gang is.

Stip op de horizon

Heerlen en de regio zijn bezig aan een opmars. We voeren een succesvolle lobby maar we zien ook dat onze achterstanden in de breedte in stand blijven. Het recente onderzoek 'Elke regio telt' veroorzaakte een ommekeer in denken bij het kabinet: investeer niet alleen in sterke regio's maar ga een partnerschap aan met zwakkere regio's en stel samen met die regio's een kansenagenda op. Dit sluit niet alleen naadloos aan bij de generatielange, integrale aanpak in het Nationaal Programma Heerlen Noord maar ook bij onze ambitie om toe te werken naar een aantrekkelijke, vitale en duurzame regio Parkstad Limburg.

Mogelijk kunnen we toegroeien naar een stad met 100.000 inwoners. We realiseren ons dat daar een krachtig profiel bij hoort. Dit is momenteel in ontwikkeling, er tekent zich al een beeld af van een Euregionale kennis- en innovatieregio waarbinnen de as: Eindhoven-Parkstad-Aken-Keulen essentieel is. Hierin vormen de onderwerpen wonen, werken en leren de basis. Ook de opgaves op het gebied van digitalisering en Ai, energie en mobiliteit (denk aan de IC-verbinding Eindhoven-Aken) passen in dit pakket.

Samenwerking tussen kennisinstellingen, campus, bedrijfsleven en overheden wordt dan ook steeds zichtbaarder. Voorbeelden hiervan zijn het New Regional Bauhaus van de RWTH Aachen in het centrum en de samenwerkingen rondom de Ai-Hub op de Brightlands Smart Services Campus. Maar ook kleiner waar het gaat over de doorlopende leerlijnen op techniek en de innovaties in de zorg (drone tussen ziekenhuis Heerlen en Aken). Dit wordt op de schaal van Parkstad verwerkt in het nieuwe narratief en kansenagenda voor de regio Parkstad. Dit zal de input zijn voor een robuuste dialoog met het Rijk op korte termijn.

In Heerlen concreet gemaakt

Sommige ingrepen hebben de potentie om de toekomst van onze stad op ingrijpende en onomkeerbare wijze te veranderen, wij noemen dat gamechangers. Ze zijn de dragers van de nieuwe toekomst van Heerlen. De grootste en belangrijkste is de komst van meer onderwijs naar het centrum. In het coalitieakkoord, MBP, maar ook in het Ambitiedocument: *Samen maken we het centrum* staan de ambities voor onderwijs naar

de binnenstad beschreven. Onderwijs is wat ons betreft dan een essentieel fundament onder onze ambities. Onderwijs gaat over het bieden van gelijke kansen aan kinderen en jongeren, maar ook aan volwassenen, zij-instromers, doorstudeerders of nieuwkomers. Daarnaast zal de komst van meer studenten, medewerkers en onderzoekers een nieuwe dynamiek en reuring in de stad brengen.

Zoals u weet, wordt in het centrum van Heerlen in diverse projecten al concreet gewerkt aan het verhuizen van scholen en kennisinstellingen naar het centrum. Het overgrote deel van deze huisvestingsambities worden geformuleerd door de scholen en de kennisinstellingen zelf. Immers, zij zoeken naar relevante, inspirerende en prettige plekken om onderwijs te geven en onderzoek te doen.

Mede doordat er meer dan 1000 nieuwe woningen gebouwd worden in het centrum, gaan er ook meer gezinnen in het centrum wonen. We hebben als uitgangspunt dat ook het primair onderwijs als basisvoorziening aanwezig moet zijn in de buurt en zullen dan ook deze mogelijkheden in het centrum onderzoeken.

Een traditie van verandering

U vroeg ons om een onze visie op deze ontwikkelingen. We vinden deze ontwikkelingen goed passen bij onze stad. Als we naar onze geschiedenis kijken, zien wij een logische beweging – **noem het een motor-** die ons kenmerkt en verder helpt. Heerlen heeft namelijk een eeuwenoude traditie van ontmoeten, leren en pionieren.

Traditie van ontmoeten: De Nederzetting Coriovallum ontstond op het kruispunt van twee belangrijke Romeinse heerwegen. Als gevolg hiervan groeide de nederzetting en bouwde men onder meer het badhuis. In de tiende eeuw ontstond een concentratie van boerderijen langs de dalen van de Caumer-, Schandeler- en Geleenbeek. In de tijd van de mijnen werd Heerlen een ontmoetingsplek doordat de bevolking explosief steeg. Ook werd het een plek waar vele nationaliteiten samenleefden als gevolg van de arbeidsmigratie van de mijnen. Zo ontstond een smeltkoes aan culturen, talen en gebruiken. In die tijd waren er in Heerlen, en de wijken, ook veel gelegenheden waar jongeren elkaar ontmoetten, er ontstonden jongerencafés en dancings. Uit de moeilijke jaren die volgden kwam een beweging op gang omdat mensen elkaar vonden en zeiden: dit moet anders. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn de culturele lente en operatie hartslag. Kortom: Heerlen staat open voor anderen.

Traditie van leren: 'Hier gaat niets vanzelf'. Vaak zijn kennis en vaardigheden van generatie op generatie doorgegeven en is men 'op straat wijs geworden': van moeder op dochter werd het ambacht en de passie doorgegeven. Heerlen is ook een stad met tientallen scholen in alle buurten met een eigen oorsprong en focus. In de tijd van de mijnen werden op ambachts- en mijnscholen mannen geschoold om om te gaan met innovaties en complexe techniek. Het is geen toeval dat de hip-hop scene in Heerlen gedijt. Kenmerkend binnen deze scene is het principe: *each one teach one* waarbij de kennis middels ontmoeting, kijken en oefenen wordt doorgegeven. Nu zien we dat we -ondanks of dankzij- de massieve uitdagingen waar we voor staan in bijvoorbeeld Heerlen- Noord een interessant gebied zijn voor wetenschappers, onderzoekers en studenten om relevant en toegepast onderzoek te doen. Kortom: we zijn vindingrijk en in beweging.

Traditie van pionieren: Hier is ruwe grond aanwezig waarop ontwikkeld kan worden. Naast de fysieke ruimte is er de mentale ruimte. Mijnbouw was bijvoorbeeld een permanente zoektocht naar innovaties. Ook met Operatie Hartslag als onconventionele

methode om forse problemen aan te pakken liet Heerlen zien groots en vrij te kunnen denken en doen. Het feit dat Heerlen krachtig en eigenwijs voor cultuur koos, bracht van onderop een revolutie op gang (culturele lente). Recentere voorbeelden zijn de lokale kunstenaar die tegen alle verwachtingen in een totale stationsomgeving vernieuwde en de 'anders dan anders' inkoop van (jeugd)zorg en maatschappelijke ondersteuning. Voorbeelden die laten zien dat het lef aanwezig is om te pionieren. Kortom: we zijn veerkrachtig en zijn in beweging.

Transformatie Heerlen Centrum

We maken er iedere dag werk van om het centrum een prettigere plek te maken om te wonen, werken, studeren, recreëren en te ondernemen. Dit doen we door meer cultuur, woningen, vergroening, levendigheid, reuring en schoonheid terug te brengen in het centrum. Hiervoor wordt gesloopt, gebouwd en gerestaureerd. Sleutelbegrippen voor al onze keuzes zijn: kwaliteit, identiteit en experiment. Kwaliteit omdat onze stad het allerbeste verdient; identiteit omdat Heerlen een eigen karakter heeft en experiment omdat we geloven dat dingen uitproberen, innoveren en af en toe fouten maken leidt tot het best mogelijke eindresultaat.

Onderwijs in de binnenstad zal ervoor zorgen dat er meer (jonge) mensen aanwezig zijn die de straten, pleinen, horeca, winkels en bedrijven bevolken. Bovendien brengt het onderwijs duizenden hoogopgeleide en veelal bovengemiddeld actieve medewerkers naar onze binnenstad. Dat vergroot bovendien exponentieel de waarde en impact van alle andere investeringen die we in onze stad hebben gedaan en gaan doen.

Een openbare ruimte van hoge kwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde. De allereerste prioriteit daarin is het rigoureuze vergroenen van de gehele binnenstad en het verfraaien van de vele beeldbepalende maar vaak helaas lelijke gevels. Voor bezoekers en bewoners van ons centrum kunnen we daarmee al op korte termijn het gevoel van een kwaliteitsslag bieden.

Relevant voor kennisinstellingen

We zien dat deze ontwikkelingen en de 'motor van transformatie' kennisinstellingen inhoudelijk zeer aanspreekt. Dit sluit namelijk aan bij de opgaves waar zij voor staan in alle globale transformaties. Kennis, onderzoek en ervaringen die hier worden opgedaan, kunnen wereldwijd ingezet worden. Illustratief voorbeeld is dat de RWTH Aachen juist hier de nieuwe masteropleiding: 'Transforming City Regions' heeft gestart. Ook de Zuyd Hogeschool, Vista college en UM slaan aan op het onderwerp (stedelijke) transformatie. Ook het thema digitalisering, AI en duurzaamheid zijn onderwerpen die in deze traditie van verandering passen en voornamelijk zijn voor het onderwijs.

Talentontwikkeling is essentieel. In Heerlen kunnen de uitdagingen van overmorgen, vandaag al in de leerplannen opgenomen worden. Voor elk niveau is er een opleiding en voor elke ambitie valt er een klus te klaren. Denk hierbij aan de zorg, medische technologie en logistiek, industrie en administratieve diensten. Studie- en onderwijsfaciliteiten, studentenhuysvesting en het doen van onderzoek in de praktijk zijn daarin cruciaal. We willen het onderwijs daarom ook een gastvrij onderkomen geven in ons stadscentrum en daarmee zorgen voor een ongekennde nieuwe positieve dynamiek.

Hierbij is een aansprekend, bij de tijd en krachtig onderwijscluster met een ruime spreiding over alle niveaus noodzakelijk. We blijven immers meer mensen nodig hebben in de zorg,

techniek en administratieve diensten. Daarom is het in de samenwerking van levensbelang dat we gezamenlijk optrekken en het aanwezige en veelzijdige onderwijsaanbod nog meer in de etalage zetten.

Onderwijs naar de binnenstad

Laten we de motor ook gebruiken om volgende stappen te zetten. Vanaf 2024 is er een programma onderwijs naar de binnenstad ingericht dat tot doel heeft om deze ambities concreet te verwezenlijken. Hoofdoel is de aantrekkelijke Euregionale kennis- en onderwijsstad te zijn met een aansprekend profiel. Aan dit profiel wordt gewerkt middels het placebrandingstraject.

Naast de fysieke verhuisbewegingen van de onderwijspartijen naar het centrum (Grotius/Vrije School/Compass, Zuyd Hogeschool, Open Universiteit, RWTH Aachen en misschien wel de Universiteit van Maastricht. Evenals Herle die zich in de nabijheid van het centrum vestigt in een parkachtige setting), is er meer nodig. De motor moet immers blijven draaien: er moeten plekken en initiatieven zijn waar studenten en werknemers elkaar kunnen ontmoeten (studentenverenigingen, studiecentra, aantrekkelijke openbare ruimte). Wonen is ook een essentieel onderdeel waarbij het de kunst is om de studenten die in Heerlen wonen in aanraking te laten komen met de ziel van de stad. Ook talentontwikkeling en behoud van deze doelgroep is een essentieel onderwerp. Ook het leren kan gestimuleerd worden door een ecosysteem te creëren waaraan een mix van partijen kan deelnemen en profiteren. Denk hierbij aan een gezamenlijke Groeifondsaanvraag, doorlopende leerlijnen, medegebruik van voorzieningen en faciliteiten en het stimuleren van het studeren aan twee kanten van de grens (HBO-diploma bij Zuyd Hogeschool en erna een Masterdiploma aan de RWTH halen). Tenslotte blijven we pionieren: het is een forse opgave die zijn weerslag heeft op de binnenstad (denk aan bewoners en winkeliers, maar ook aan verkeers- en bezoekersstromen).

Tot slot

Dat we al jarenlang de ambitie hebben om onderwijs naar de binnenstad (terug) te krijgen, is geen geheim. Zoals u weet, werken wij daar ook al een hele tijd hard aan en dit is vaak onderwerp van gesprek met ondernemers en maatschappelijke partners. Dit jaar geven we echter ook de doelgroepen: jongeren, ouders, studenten en medewerkers meer aandacht. We halen op waar behoefte aan is, maar ook waar zorgen leven. Dit geven we samen met de betrokken onderwijsinstellingen vorm.

Kernthema:

Onderwijs

Bijlage

Motie brede visie op onderwijs in de binnenstad

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Heerlen,

de secretaris,

De burgemeester,

drs. V.N. Gosselink-Van Dijk

drs. R. Wever